

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست ارشاد و انسجام مساجد

موضوع خطابت روز جمعه

و تقریر و بیان تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات
به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۲۳/ رجب المرجب/ ۱۴۴۶ هـ، ق مطابق ۵/ دلو/ ۱۴۰۳ هـ، ش

در زندگی خانوادگی جلوگیری از پریشانی ها و عوامل پیدایش برکت

الحمد لله نحمده و نستعینه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ، ومن سيئات أعمالنا ، من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له وأشهد ألا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمدا عبده ورسوله أرسله بالحق بشيرا ونذيرا وداعيا إلى الله بإذنه وسراجا منيرا صلى الله عليه وعلى اله وأصحابه وسلم تسليما كثيرا، أما بعد:
قال الله سبحانه وتعالى: { ومن آياته أن خلق لكم من أنفسكم أزواجا لتسكنوا إليها وجعل بينكم مودةً ورحمةً إن في ذلك لآياتٍ لقوم يتفكرون } الروم: (۲۱)
حضر محترم وشنوندگان گرامی!

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته!

چنانچه بر ما وشما هویداء است که جامعه اسلامی از خانواده تشکیل میشود و خانواده از افراد به وجود می آید، مانند: پدر، خانم، اولاد ها.. خانواده و زندگی خانوادگی از خصوصیات جامعه اسلامی است، زیرا که در سائر ادیان و کشور های غیر اسلامی تصویری از زندگی خانوادگی وجود ندارد؛ چیزیکه در زندگی خانوادگی وجود دارد، مانند: اطاعت از مادر و پدر، تربیت اولاد ها به اخلاق اسلامی، کمک و همکاری کردن به پدر و مادر در جوانی و کهن سالی، احترام و بزرگداشت از آنها است. به همین اساس دین مقدس اسلام در تشکیل و اصلاح خانواده تاکید زیاد میکند.

دوستان عزیز!

هرکس میخواهد که خانواده اش زنده، خوشحال و مملو از سعادت باشد و در زندگی خانوادگی او هیچ نوع مشکلاتی موجود نباشد، مگر با وجود این آرزو متأسفانه بعضی اوقات در زندگی خانوادگی پریشانی به وجود می آید مانند: اختلاف در میان زن و شوهر، در میان پدر و فرزندان و اختلافات در بین زنان که همه این ها سبب پریشانی و نا راحتی در زندگی خانوادگی میگردد. علت اصلی پریشانی در زندگی خانوادگی عدم تحکیم شریعت اسلامی و بی خبری از آداب و اخلاق شرعی است. اگر در کدام خانواده که شریعت اسلامی حاکم باشد و اعضای خانواده از حقوق خود و حقوق سائر اعضای خانواده آگاه بوده و از کارهای خلاف شریعت هم خبر باشند پس در میان اعضای آن خانواده اضطراب و پریشانی نمی باشد، زیرا که هرکس مرتبه، مقام و حقوق خود را می شناسد که در روشنائی آن به اعضای خانواده تعامل نیک میکند و چنین تقاضاء از خورد و بزرگ نمی کند که حق او نباشد. همچنان در خانواده کی شریعت حاکم باشد و اعضای خانواده از حقوق شرعی خبر باشند در آن خانواده هیچ یکی بالای دیگر ظلم نمی کند و در کدام زندگی خانوادگی که ظلم نباشد در آن خانواده جنجال، مشکلات، اختلافات و پریشانی هم نمی باشد. و اگر باشد بسیار کم خواهد بود.

بخاطر اینکه در زندگی خانوادگی پریشانی نداشته باشیم و همیشه در بین خانواده خود همکاری داشته باشیم؛ خانواده ای که در میان زن و شوهر، پدر و اولادها همواره دوستی و محبت قائم باشد و همیشه به مشکلات یکی دیگر رسیدگی بکنند که در نتیجه آن خانواده خوشبخت و متعاون داشته باشیم بخاطر رسیدن به این هدف انجام دادن بعضی کارها لازمی است تا اینکه جلو پریشانی در زندگی خانوادگی گرفته شده. و سبب برکت درکارهای خانه، کسب و کار و عمر گردد.

بناءً بعضی کارها و عادات را اختیار کردن که جلو پریشانی را در زندگی خانوادگی میگیرد که بعضی آنها قرار ذیل است:

۱- خاموشی اختیار کردن درحالت خشم :

غصه همیشه به حماقت آغاز و به پشیمانی و ندامت به پایان می رسد هر گاه کسی غصه کند بعداً به آن پشیمان می باشد، اما بعداً پشیمانی کدام سودی نمی رساند. سپس غصه پریشانی زیادی را به وجود می آورد، پس سخن بهتر این است که غصه خود را در ابتداء کنترل کرده تا اینکه مشکلات به وجود نیاید.

بعضی اوقات در زندگی خانوادگی پریشانی به اثر اختلاف زن و شوهر به وجود می آید که این به اثر وسوسه شیطان به وقوع می پیوندد، زیرا که شیطان کوشش میکند که در بین زن و شوهر اختلافات و ناراحتی را به وجود بیاورد و شیطان این کار را بخاطر این میکند که از اثر اختلاف زن و شوهر در زندگی خانوادگی پریشانی و ناراحتی های زیادی به وجود می آید، حتی که به روح و روان اولاد تأثیر منفی کرده حتی بعضی اوقات موضوع به مرحله ای می رسد که زندگی خانواده از هم می پاشد.

اگر احياناً در بین زن و شوهر در کدام موضوع اختلاف و ناراحتی به وجود آید، باید هر دو از قهر و غصه خود داری کنند و به حوصله و در فضای آرام بین خود صحبت کنند بعضی اوقات چنین اتفاقی می افتد که شوهر به خشم می آید پس در اینصورت به خانم مناسب است که درمقابل خشم او خاموشی اختیار کرده و از جواب دادن خود داری کند. و اگر زن به خشم می آید پس به شوهر مناسب است که خشم خانم خود را تحمل کرده و خاموشی اختیار کند. و غصه خود را فرو ببرد و قتیکه خشم خانم فرو نشست سپس برای او توصیه کند و در حل مشکل با او صحبت کند پس در این صورت جنجال از بین رفته و پریشانی ختم میشود. الله تعالی صفت آن مردمی را میکند که خشم خود را فرو برده و تحمل میکنند. الله تعالی فرموده

است: (الَّذِينَ يَنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ). أَلْ عَمْرَان: (۱۳۴)

ترجمه:- آنانکه مالهایشان را درحالت ثروتمندی و تنگدستی انفاق میکنند و غضب خود را فرو می برند و از اشتباهات مردم می گذرند و الله اینچنین خوی کنندگان را دوست میدارد.

در یک حدیث شریف آمده است: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْصِنِي قَالَ: « لَا تَغْضَبَ فَرْدًا مَرَّارًا قَالَ لَا تَغْضَبُ » صحیح البخاری ت (۳۴۳/۱۵)

ترجمه:- از ابوهریره رضي الله عنه روایت است او میگوید که یقیناً شخصی به نبی علیه السلام گفت: برایم وصیت (نصیحت کن) نبی علیه السلام فرمودند: قهرمشو این سخن را چند بار تکرار کرد که خشمگین مشو.

همچنان در زندگی خانوادگی اگر کدام اعضای بزرگ خانواده قهر میشود به دیگر اعضای خانواده مناسب است خاموشی اختیار کنند و در مقابل آن خشمگین نشوند.

۲- زبان شیرین و الفاظ خوب را استعمال کردن:

در زندگی خانوادگی هر یکی از اعضای خانواده از یکدیگر خود احترام، سخن پر محبت و الفت را توقع داشته و میخواهند که با یکدیگر در فضای محبت و صمیمیت زندگی نمایند، ما میبینیم که زبان شیرین و پر محبت در دلهای سخت و کینه توز تأثیر میکند و آنرا به طرف خود میلان میدهد این صمیمیت و محبت در وقتی به پریشانی، اضطراب و جنجال مبدل میشود که محبت و صمیمیت اعضای خانواده حد و مرزی نداشته و لهجه شیرین را به لهجه بد بدل کند، به سخنان نرم و پر از محبت فضای خانواده گی صلح آمیز باقی می ماند، باید به این تأکید کرده شود. ما و شما در وقتی زندگی خانواده گی را از پریشانی

حفاظت کرده میتوانیم که همیشه به یک دیگر الفاظ و کلمات با احترام استفاده کرده و در هر حالت عفت زبان را مراعات کنیم و سخن بد و جملات نامناسب را یکی بر دیگری به کار نبریم.

صحبت کردن به لهجه نرم و شترین صدقه است. در حدیث شریف آمده است: وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ» صحیح البخاری ت (۲۱۳/۱۵)

ترجمه:- ابو هریره رضی الله عنه میگوید که نبی علیه السلام فرموده است: سخن پاکیزه صدقه است.

در روایت دیگر آمده است: عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ قَالَ قُلْتُ: مَا الْإِسْلَامُ قَالَ طَيْبُ الْكَلَامِ». مسند أحمد (۱۷۷/۳۲)

ترجمه:- از عمرو بن عبسه رضی الله عنه روایت است او میگوید که من گفتم: اسلام چه را میگویند؟ نبی علیه السلام برایم گفت: اسلام عبارت از سخن پاک و شترین است.

۳- در خانه خود محیط و ماحول دینی را جور کردن:

چنانچه ما قبلاً گفتیم که در کدام خانه ایکه زن، شوهر و اطفال احکامات دین را به طریقه درست عملی کنند، آنها همیشه خوشحال و آرام می باشند. و هیچ وقت در خانه مشکلات و پریشانی بوجود نمی آید، زیرا که اسلام پیروان خود را به احترام بزرگان و شفقت و مهربانی به خورد سالان توصیه کرده است و اسلام همه را تشویق میکند که در امور زندگی یکی دیگر را کمک کرده و از آنچه خود داری کنند که مشکلات، پریشانی و جنجال را در زندگی خانوادگی به وجود می آورد.

الله تعالی فرموده است که شما در کارهای نیک یک دیگر را کمک کنید و در کارهای بد کمک نکنید. عدالت را در نظر بگیرید. الله تعالی فرموده است: {وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ} المائدة: (۲)

ترجمه:- و بر نیکی و تقوا با یکدیگر همکاری نمائید و یک دیگر را به گناه و تجاوز همکاری نکنید و از الله بترسید چون الله سخت عذاب دهنده است.

در آیه مبارکه دیگر فرموده است: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ} المائدة: (۸)

ترجمه:- ای کسانی که ایمان آورده اید برای احقاق حق الله طبق عهدتان بر خیزید و به عدل و انصاف گواهی دهید و عداوت با قومی شمارا به بی عدالتی و ادا نکردن بلکه عدل کنید که عدل و انصاف به تقوا نزدیکتر است و از الله بترسید بی گمان الله آنچه میکند آگاه است.

و در آیه دیگری آمده است: {وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا} الأنعام: (۱۵۲)

ترجمه:- و هرگاه سخن گفتید پس انصاف را مراعات کنید.

همچنان الله تعالی آداب و اخلاق زندگی خانوادگی را در سوره النور ذکر کرده است.

۴- افشاء نکردن رازهای خویشاوندان:

این یک امر طبیعی است که هر انسان با خانواده خود و با دوستان خود محبت دارد کسیکه او را ستایش میکند به آن خوشحال میشود و کسیکه بدی او را میگوید به آن غمگین میشود، خانواده که از شوهر، زن، اولادها، سنوها و غیره متشکل است، پس هر یکی از اعضای خانواده بدی خویشاوندان دیگر را بیان نکنند؛ زیرا که این سبب غمگینی و اختلاف گردیده و پریشانی را به بار می آورد.

به زن و شوهر مناسب است که رازهای دوستان یک دیگر را افشاء نکنند زیرا که بدی دوستان را بیان کردن انسان را غمگین میسازد که به اثر آن در زندگی خانوادگی پریشانی به وجود می آید و سبب خفگی یک دیگر میگردد جلو این نوع مشکلات را باید زن و شوهر در خانه بگیرند. در دین مقدس اسلام بر این تأکید شده است که یک مسلمان بر دیگر مسلمان

پرده انداخته و عیوب آنرا برملاء نکند، بخصوص که آن مسلمان از اقارب شوهر باشد و یا از اقارب زن و یا از سنو که سبب پریشانی ایشان میگردد. در حدیث شریف آمده است: « عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- قَالَ « لَا يَسْتُرُ عَبْدٌ عَبْدًا فِي الدُّنْيَا إِلَّا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ». صحیح مسلم (۲۱ / ۸)

ترجمه:- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است او میگوید که نبی علیه السلام فرموده اند: پرده نمی اندازد یک بنده به بنده دیگر در دنیا مگر الله تعالی پرده می اندازد بالای او در روز قیامت .

علمای کرام میگویند: (إِفْشَاءُ السِّرِّ سَوَاءٌ بِسِرِّ نَفْسِهِ أَوْ غَيْرِهِ سِيَّمَا الْوَاقِعَ بَيْنَ الزَّوْجَيْنِ وَمِنْ شِعَارِ الْفَسَقَةِ وَلَهُ مَفَاسِدُ كَثِيرَةٌ كَالْحَقْدِ وَالْبُغْضِ وَالْعَدَاوَةِ وَالنَّمِيمَةِ وَإِيقَاطِ الْفِتْنَةِ) بريقة محمودية في شرح طريقة محمديه وشریعة نبویه (۵۰۰ / ۴) ترجمه:- گناه دیگر آشکار کردن راز هاست برابر است که آشکار کردن راز نفس خود او باشد یا آشکار کردن راز دیگران بخصوص آشکار کردن رازیکه بین زن و شوهر است و این کار از خصوصیت فاسقان است و آشکار راز ها مفاسد زیادی دارد مانند: کینه، بغض، دشمنی، نامت و فتنه های خوابیده را بیدار کردن.

امام نووی رحمه الله میگوید: (فَحَقِيقَةُ النَّمِيمَةِ إِفْشَاءُ السِّرِّ وَهَتَكَ السِّرَّ عَمَّا يُكْرَهُ كَشْفُهُ، وَيَنْبَغِي لِلْإِنْسَانِ أَنْ يَسْكُتَ عَنِ كُلِّ مَا رَأَهُ مِنْ أَحْوَالِ النَّاسِ). الأذکار النووية (۱ / ۴۴۱)

ترجمه:- حقیقت سخن چینی آشکار کردن راز ها است و پرده را بلند نمودن از آنچه که بد شمرده میشود آشکار کردن آن برای انسان مناسب است که سکوت کند از همه آنچه‌هایکه دیده است از حالات مردم.

۵- اگر در زندگی خانواده از کسی کدام کاربرد سر میزند، باید بخشش خواسته و دوباره آنرا انجام ندهد:

هیچ انسان از خطائی خالی نیست، اگر در زندگی خانوادگی از کسی خطائی سر میزند بعد از خطائی باید بخشش بخواهد؛ اگر این خطائی از شوهر باشد یا از زن. باید یکی از دیگر بخشش خواسته و در آینده از چنین کاری خود داری کنند که سبب نارضایتی میگردد. اگر زن و شوهر مانند: دوستان یکی از دیگر بخشش بخوانند زندگی خانواده گی همیشه خوش و خوشحال میباشد.

۶- در هر حالت شکر گزاری را عادت خود بگرداند:

ناشکری انسان را به طرف نافرمانی و عذاب الله تعالی کشانده سکون و اطمینان انسان را از بین می برد و در زندگی خانوادگی اکثر اوقات پریشانی به اثر مشکلات اقتصادی به وجود می آید. در حالیکه اگر در خانه برای خوردن هر چیزی داشته باشد بر آن باید قناعت کند و شکر الله تعالی را بر آن اداء کند زیرا که این فکر را بکند کدام طعام که الله تعالی به شما داده است شاید به بسیار مردم دیگر نه داده باشد بسا مردم نان خشک را هم کافی ندارند. به اثر ناشکری ما می بینیم که از بسیاری مردم زندگی خوب و کار و بار آنها از بین رفته است الله تعالی فرموده است که اگر شما در مقابل کدام نعمت شکر گذاری کردید من آن نعمت را افزون می دهم الله جل جلاله فرموده است: **وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ** {ابراهیم: (۷)}

ترجمه:- و چون پرور دگار تان اعلان کرد اگر نعمت هایم را شکر کنید البته بر نعمت های شما می افزایم و اگر کفر بورزید بی گمان عذاب من بسیار سخت است.

۷- احترام و عزت یک دیگر را بکنند:

احترام و عزت چیزی است که به واسطه آن نفرت به محبت تبدیل میشود و دشمنان هم دوستان انسان میگردد، از احترام و عزت محبت پیدا میشود، به زن و شوهر و اعضای خانواده مناسب است که احترام و عزت یک دیگر را بکنند، سپس به چشم خود مشاهده میکنند که در خانه ایشان چگونه زندگی خوشحالی و خوشبختی دارند. الله جل جلاله فرموده است به کسی جواب میدهی؛ پس به طریقه نیک جواب بده که احترام و عزت را هم شامل میشود، زیرا جواب نیک دشمنان را به

دوستان خالص تبدیل میکند. الله تعالى فرموده است: (ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ) فصلت: (۳۴)

ترجمه:- و نیکی و بدی برابر نیست ، بدی دیگران را به شیوه ای که آن بهتر است دفع کن که اگر چنین کنی ناگهان کسی که میان تو و او دشمنی است چون دوست گرم و صمیمی گردد.

۸- اختلافات و مشکلات زندگی خانوادگی را در وقت آن رفع کرده شود:

اختلاف و تفاوت نظر یک امر طبیعی است که از آن خلاصی نیست، اما این را بیاد داشته باشیم که طولانی شدن همین اختلافات به ماه و سالها ادامه پیدا کردن چیزی است که در زندگی روزمره شما تأثیر بد میکند و شما را به بد بینی و حسد می کشاند، اگر شما به زیرکی و هوشیاری این حالات ناپسند و زشت را در وقت آن مهار نکردید و همچنان به حال خود باقی ماند شما به دست خود خانه آباد تانرا به ویرانه تبدیل کردید و اعضای خانواده را از هم پاشیدید.

آیاگاهی ما با خود فکر کرده ایم که اختلافات ذات الیینی ما جدایی را به بار می آورد ، اگر این جدایی همراه بابدینی باشد دروازه مفاسد دیگری را بروی ما باز میکند. مثلاً: اگر اختلاف در بین شوهر و خانم پیدا شود و این اختلافات تا یک زمانه دراز ادامه پیدا کند در این وقت حساس گاه گاهی شوهر یا خانم به دامان شیطان می افتند که عاقبت و نتیجه این کار به مرحله ای میرسد که جامعه مسلمان ما به فقر و به ویرس بد اخلاقی مبتلا می شوند ، عفت پاک دامنی اولاد های ماوشما به یک بحران بزرگ روبرو می شوند، تنفر ، بدنامی حتی زمینه قتل یک دیگر را مساعد میکنند؛ بخاطر جلوگیری از همین خطر احتمالی به شوهر و خانم او مناسب است که در وقت بروز مشکلات راه حل آن را سنجیده و آشتی نمایند.

۹- به میان آوردن؛ وحدت و یکپارچگی در زندگی خانواده گی در بین اعضای خانواده:

اگر در زندگی خانوادگی در بین اعضای خانواده محبت، دوستی و یکپارچگی باشد، به چنین خانواده مشکلات و پریشانی نمی آید، زیرا که همه مانند: جسم واحد در برابر مصیبت ها، نا هنجاری ها، به مثابه یک مشت واحد می باشند. اگر بزرگان خانواده، پدر و مادر نتوانستند که در بین اعضای خانواده وحدت و اتفاق را تأمین کنند پس این چنین خانواده بسیار زود شکار پریشانی ها و مشکلات میشوند.

ب: اسباب پیدا کردن برکت:

بعضی خانواده ها در زندگی خانوادگی از عدم برکت شکایت میکنند، که در زندگی آنها ، کسب و کار، رزق و روزی برکت نیست. اسباب پیدا کردن برکت در زندگی خانوادگی قرار ذیل است:

۱- اختیار کردن پرهیزگاری و تقوا:

در بین ترس از الله جل جلاله ، اختیار کردن تقوا و برکت رابطه قوی است. اگر در کدام خانه برکت نباشد باید به تقوای خود متوجه شود که اعضای خانواده تا چه اندازه تقوا دار اند؟

الله تعالی فرموده است: کسیکه ترس از الله را اختیار کند، من برای او از آنجایی روزی میدهم که در فکر آن هم نباشد. الله جل جلاله فرموده است: (وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ). الطلاق: (۲)

ترجمه:- و کسیکه از الله بترسد برایش راه رهایی از مشکلات قرار خواهد داد و او را از جایی روزی خواهد داد که او را گمان نمی برد.

حافظ ابن کثیر در تفسیر این آیت میگوید: یعنی کسیکه از الله تعالی ترسید در آن چیزی که به او امر شده است و به ترک آن چیزی که از آن منع شده است، الله تعالی برای او راه خلاصی از کارها را نشان داده و آنجایی برای او رزق میدهد که در قلب او خطور نکرده باشد.

عبدالله بن عباس رضي الله عنهما میگوید که رزق میدهد او را از جایی که هیچ امید آنرا نداشت.. تفسیر ابن کثیر دار

طیبة (۸ / ۱۴۶)

عبدالله بن مسعود رضي الله عنهما در تعريف تقوى ميگويد: (أن يطاع فلا يعصى، وأن يذكر فلا ينسى، وأن يشكر فلا يكفر). تفسير ابن كثير / دار الفكر (١ / ٤٧٦)

ترجمه:- تقواى واقعى اين است كه اطاعت الله تعالى كرده شود و نافرمانى او نشود، الله تعالى ياد كرده شود و از خاطر برده نشود و الله تعالى شكر گذارى شود و ناشكرى او نشود.

و در آيه مباركه ديگر آمده است: (وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) الاعراف: (٩٦)

ترجمه:- و اگر اهل شهر ها كه به آنها پيامبر فرستاده شد ايمان مى آوردند و پرهيزگار ميشدند البته بر آنها دروازه بركات از آسمان و زمين را مى گشوديم وليكن بجای ايمان آوردن تكذيب كردند پس آنها را به سبب آنچه كه ميكردند به عذاب گرفتار كرديم

٢- زياد توبه كردن و استغفار گفتن :

توبه زياد و بيشتري استغفار گفتن سبب پيدايش برکت است. الله تعالى در واقعه نوح عليه السلام ياد آوري كرده كه نوح عليه السلام به قوم خود گفت: (فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا (١٠) يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا (١١) وَيُمِدُّكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلُ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلُ لَكُمْ أَنْهَارًا) نوح: (١٠-١٢)

ترجمه:- پس گفتم از پروردگارتان مغفرت بخواهيد كه او بسيار آمرزنده است اگر چنين كنيد الله از آسمان باران هاى پيايى بر شما مى باراند و شما را به اموال و فرزندان مدد ميكند و براى شما باغها قرار ميدهد و براى شما نهريهاى جاري مى سازد. امام قرطبي در تفسير اين آيت ميگويد: در اين آيت و آيت سوره هود دليل بر اين است كه به اثر استغفار طلب نزول باران و رزق كرده ميشود. تفسير القرطبي (١٨ / ٣٠٢)

امام ابن كثير در ذيل اين آيت نوشته است: وقتيكه شما به الله تعالى توبه كرده و از الله تعالى بخشش و استغفار طلب كرديد و اطاعت او را نموديد روزى شما را زياد ميكند و شما را به بركات آسمانها سير آب ميكند، و مى روياند براى شما از بركات زمين، يعنى زراعت شما را و از پستان حيوانات براى شما شير را مى ريزاند و شما را به مال و اولاد امداد ميكند. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « مَنْ لَزِمَ الْإِسْتِغْفَارَ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ ضَيْقٍ مَخْرَجًا وَمِنْ كُلِّ هَمٍّ فَرَجًا وَرَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ». سنن أبى داود-ن (١ / ٥٦٠)

ترجمه:- از عبدالله بن عباس رضي الله عنهما روايت است او ميگويد كه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرموده است: كسيكه مداومت به استغفار بكند الله تعالى او را از هر سختى رهائى مى بخشد و از هر غم او را نجات ميدهد و روزى ميدهد او را از جايى كه گمان نمى كرد.

٣- انفاق كردن در راه الله تعالى:

در راه الله جل جلاله خيرات و انفاق كردن سبب مهم زيادت و برکت رزق و روزى است كه بسيار مردم از ترس فقر از اين سبب غافل اند. الله جل جلاله فرموده است: {قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ} سبأ: ٣٩

ترجمه:- بگو در حقيقت پروردگارم هست كه روزى را براى هر كس از بندگان بخواهد فراخ ميگرداند و براى هر كس بخواهد تنگ ميگرداند و هر چه را انفاق كنيد الله عوضش را ميدهد و او بهترين روزى دهندگان است.

در يك حديث شريف قدسى آمده است: (قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَا ابْنَ آدَمَ أَنْفِقْ أَنْفِقْ عَلَيْكَ). صحيح مسلم (٣ / ٧٧)
ترجمه:- الله تعالى فرموده: اى بنى آدم! صدقه كن، بالاى تو صدقه ميشود.

در حدیث شریف دیگر آمده است: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلْفًا وَيَقُولُ الْآخَرُ اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلْفًا). صحیح البخاری (۳/۴۶۹) ترجمه: از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: اینطور روزی نیست که بندگان در آن صباح میکنند؛ مگر دو ملکی فرود می آیند، یکی آن میگوید: ای الله! بده عوض از برای انفاق کنندگان و فرشته دیگر میگوید: ای الله! بده به آن کسیکه دست را از انفاق گرفته است. ضیاع (مال).

امام نووی رح میگوید: (الْإِنْفَاقُ الْمَمْدُوحُ مَا كَانَ فِي الطَّاعَاتِ وَعَلَى الْعِيَالِ وَالضَّيْفَانِ وَالتَّطَوُّعَاتِ). فتح الباری لابن حجر (۵/۴۷) ترجمه: بهترین انفاق آن است که در طاعات، اولادها، ومهمانها وکارهای خیریه به مصرف برسد. همه این احادیث به این سخن ترغیب میدهند که در راه خیر باید انفاق کرده شود و بشارت میدهد به کسیکه مال خود را نفقه میکند به برکت و زیادت مال .

۴- کمک کردن به مردم نیازمند و محتاج:

کمک مالی نمودن به نیازمندان آن سببی است که الله تعالی در مال کمک کننده زیادت آورده و در مال او برکت می اندازد. وقتیکه رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت سعد رضی الله عنه را دید که او از لحاظ مال بالای سائر مردم برتری دارد نبی علیه السلام اینطور فرمودند: (هَلْ تُنْصَرُونَ وَتُرْزَقُونَ إِلَّا بِضِعْفَانِكُمْ). صحیح البخاری ت (۷/۳۷۵) ترجمه: کمک کرده نمیشود با شما و رزق داده نمیشود شمارا مگر به اثر مردمان ضعیف شما.

یعنی ثروتمندان شما از لحاظ اقتصاد به دعا و برکت مردمان ضعیف شما نصرت و کمک کرده میشوند و روزی شما زیاد میشود؛ زیرا که شما به اینها کمک مالی میکنید و اینها برای شما با قلب های صاف دعا میکنند و مالهای شما زیاد شده و صاحب ثروت میشوید.

و در یک حدیث شریف دیگر آمده است: (عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « ابْغُونِي الضُّعْفَاءَ فَإِنَّمَا تُرْزَقُونَ وَتُنْصَرُونَ بِضِعْفَانِكُمْ »). سنن ابی داود (۲/۳۳۷) ترجمه: از ابودرداء رضی الله عنه روایت است که من از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیده ام که فرمودند: جستجو کنید من را در بین ضعیفان یقیناً به شما روزی داده میشود و شما کمک کرده میشوید به سبب ضعیفان شما. این یک حدیث صحیح و صریح است که به اثر کمک کردن با ضعیفان رزق و روزی زیاد میشود.

۵- حفاظت صله رحمی با خویشاوندان:

چیز دیگری که در رزق زیادت می آورد و در روزی زیادت می آورد نیکی کردن به پدر و مادر و با اقارب دوستی نگهداشتن است. امام بخاری در کتاب خود برای اسباب فراخی رزق دوابی را منعقد کرده است، یک باب آن: (بَابُ مَنْ أَحَبَّ الْبَسْطَ فِي الرِّزْقِ) و باب دیگری آن (بَابُ مَنْ بَسَطَ لَهُ فِي الرِّزْقِ بِصَلَةِ الرَّحِمِ). و این حدیث ذیل را در آن ذکر کرده است: (عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ أَوْ يُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ). البخاری (۵/۲۳۵)

ترجمه: کسیکه به این خوشحال میشود که در رزق و روزی او فراخی آورده شود و عمر او دراز شود یعنی (اجل او به تاخیر انداخته شود) پس صله رحمی را حفاظت کند.

در یک حدیث دیگر آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَعَلَّمُوا مِنْ أُنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ فَإِنَّ صَلَةَ الرَّحِمِ مَحَبَّةٌ فِي الْأَهْلِ مَثْرَاءٌ فِي الْمَالِ مَنَسَاءٌ فِي أَثَرِهِ). مسند أحمد (۱۴/۴۵۶)

ترجمه: ابوهریره رضی الله عنه از رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت میکند که نبی کریم صلی الله علیه وسلم فرمودند: یاد کنید نسبهای خود را به اندازه ای که شما به آنها صله رحمی بکنید، زیرا که صله رحمی محبت است در خانه، زیادت است در مال، تأخیر در عمر (یعنی تاخیر شدن اجل).

در حدیث دیگر آمده است: (عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُمَدَّ لَهُ فِي عُمُرِهِ وَيُوسَّعَ لَهُ فِي رِزْقِهِ وَيُدْفَعَ عَنْهُ مِيتَةُ السُّوءِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ وَلْيَصِلْ رَحِمَهُ). مسند أحمد (۲/۳۸۷)

ترجمه:- حضرت علی کرم الله وجهه از رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت میکند که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: کسی را که این سخن خوشحال میکند که در عمر او زیادت بیاید و روزی او فراخ شود و خاتمه بد از او دفع کرده شود از الله تعالی ترسیده و صله رحمی را حفاظت کند.